7/12726

T.C.
BAŞBAKANLIK
Dış Ticaret Müsteşarlığı

04 NİSAN 2006

**Sayı** : B.02.1.DTM.0.09.00.00 – 185

**Konu** : Yazılı Soru Önergesi

**TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA**

**İlgi** : 14/03/2006 tarihli ve A.01.0.GNS.0.10.00.02-7/12726-19522/49583 sayılı yazıları.

İlgi'de kayıtlı yazıları eki İzmir Milletvekili Sn. Erdal KARADEMİR tarafından verilen 7/12726 sayılı yazılı soru önergesine ilişkin cevap ekte sunulmaktadır.

Bilgilerine arz ederim.

**Kürşad TÜZMEN**
**Devlet Bakanı**

**Ekler:**
1-5 sayfa

31/3/2006 Hukuk Müş. HA Hülya AKSAKALLI
31/3/2006 I. Hukuk Müş Saadet YÜKSEL
31/3/2006 Müsteşar Tuncer KAYALAR

DTM Hukuk Müşavirliği
İnönü Bulvarı No: 36 Emek 06100 ANKARA
Telefon: (0312) 212 59 01 Faks: (312) 212 34 16
e-posta: hukuk@dtm.gov.tr Elektronik ağ: www.dtm.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için irtibat : Hülya AKSAKALLI Hukuk Müşaviri

7/12726

T.C.
BAŞBAKANLIK
Dış Ticaret Müsteşarlığı

04 NİSAN 2006

**Sayı** : B.02.1.DTM.0.09.00.00-185-2838

**Konu** : Yazılı Soru Önergesi

**TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA**

**İlgi** : 14/03/2006 tarihli ve A.01.0.GNS.0.10.00.02-7/12726-19522/49583 sayılı yazıları.

İlgi'de kayıtlı yazıları eki İzmir Milletvekili Sn. Erdal KARADEMİR tarafından verilen 7/12726 sayılı yazılı soru önergesine ilişkin cevap ekte sunulmaktadır.

Bilgilerine arz ederim.

**Kürşad TÜZMEN**
**Devlet Bakanı**

**Ekler:**
**1**-5 sayfa

DTM Hukuk Müşavirliği
İnönü Bulvarı No: 36 Emek 06100 ANKARA
Telefon: (0312) 212 59 01 Faks: (312) 212 34 16
e-posta: hukuk@dtm.gov.tr Elektronik ağ: www.dtm.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için irtibat : Hülya AKSAKALLI Hukuk Müşaviri

7/12726

**İzmir Milletvekili Sn. Erdal KARADEMİR tarafından verilen 7/12726 sayılı soru önergesi:**

Türkiye, Avrupa Ekonomik Topluluğu ile 1963 yılında imzaladığı Ortaklık (Ankara) Anlaşması çerçevesinde esasen dört serbestinin (malların, hizmetlerin, sermayenin ve kişilerin serbest dolaşımı) sağlanmasını öngören ve bu bağlamda tamamen dış rekabete açık bir ekonomik anlayışı benimsemiştir.

Bu politikanın bir uzantısı olarak, 1980'lerden itibaren ihracata dönük büyüme stratejisi çerçevesinde dış ticarette liberal politikaları benimseyen Türkiye ekonomisi, Gümrük Birliği ile Dünya ekonomisi ve ticaretinde önemli bir blok ile ticari entegrasyonunu gerçekleştirmiştir.

Gümrük Birliği'ni takip eden dönemde, dış ticaret açığının değersel artışı ile Gümrük Birliği'nin tamamlanması arasında paralellik kurulmaktadır. Ancak, söz konusu dönemde Türkiye'nin OECD ortalamaları üzerinde bir büyüme performansına sahip olduğu ve bu çerçevede AB'den ucuz yatırım ve ara malı ithalatının hızlandığı da gözden kaçırılmaması gereken bir husustur. Buna karşılık milli gelirde önemli düşüşlerin gözlendiği 1999 ve 2001 yıllarında ithalatımızın seyri incelendiğinde, gerek AB'den gerek üçüncü ülkelerden yapılan ithalatın önemli ölçüde azaldığı gözlenmektedir.

Bu çerçevede, Gümrük Birliği sonrasında ithalat artışının ortaya çıkmasında iç ve dış makro ekonomik etkenlerin de rol oynadığı gözden kaçırılmamalıdır. Buna mukabil Gümrük Birliği sonrası dönemde gerek AB pazarına gerekse diğer ülkelere olan ihracatımızda düzenli bir artış dikkati çekmiş, özellikle ihracatımızın AB pazarında istikrarlı bir paya sahip olması sağlanmıştır. Ayrıca, son yaşanan 2001 krizi ertesinde AB çıpası Türk ekonomisinin toparlanma sürecinde oldukça etkili olmuştur.

Türkiye'nin her koşulda, küreselleşme sürecinin gereklerini yerine getirmesi ve teknolojik dönüşümün gerisinde kalmaması için, ekonomik ve sosyal gelişmesinin dış ticaret politikasıyla bağlantılı olduğunu bunun yolunun da, dış ticaretin desteklenmesi, uluslararası rekabetin hakim olduğu pazarlara daha çok ve katma değeri yüksek mal ve hizmet satma stratejisinin benimsenmesinden geçmektedir.

AB ile gerçekleştirdiğimiz Gümrük Birliği uygulaması ertesinde kendi iç pazarını uluslararası normlarla uyumlaştırmış bulunan Türkiye bir taraftan AB pazarına diğer üçüncü ülkelere nazaran daha avantajlı giriş imkanı sağlarken diğer taraftan iç pazarını AB ve diğer üçüncü ülkelerin rekabetine açmıştır. Sanayi sektöründe rekabetçi bir ortama kavuşmamız, ürün yelpazemizi genişletmiş ve ürettiğimiz ürünlerin kalitesinin de artmasını sağlamış olduğu yadsınamaz bir gerçektir.

Gümrük Birliği sonrasında, ilk yıllarda ithalatımızın ihracatımızdan daha hızlı arttığı gözlemlenmekle birlikte, yaklaşık % 90'lık bölümünün girdi ve yatırım mallarından oluşmaya devam ettiği ithalatımızdaki artışın iç ve dış makro ekonomik gelişmelere bağlı bir seyir izlediği, özellikle ekonominin daraldığı dönemlerde ithalatımızda buna paralel düşüşlerin yaşandığı, ekonomik büyümenin canlandığı dönemlerde ise ithalatımızda paralel gelişmelerin ortaya çıktığı görülmektedir.

Diğer taraftan, Gümrük Birliği'ni takip eden 10 yıllık dönemde Ülkemiz 227,2 milyar dolarlık dış ticaret açığı vermiştir. Söz konusu açığın 89,8 milyar doları AB ülkeleri, 137,4 milyar

doları ise üçüncü ülkelere karşı verilmiştir. AB ülkelerinin toplam ticaret hacmimizdeki payının yaklaşık %50 olduğu gözönüne alındığında, AB ülkelerine yapılan ihracatın ithalatı karşılama oranının üçüncü ülkelere karşı yapılan ihracatın ithalatı karşılama oranından yüksektir.

Gümrük Birliği sonrasında bir ürünün, çevre dostu standardında ambalajlanması, tüketiciye yönelik gerekli bilgiler taşıması ve standart ölçülerde tüketiciye sunulması sadece ihracat stratejisinin değil genel sanayi stratejisinin bir aracı haline gelmiştir. Daha rekabetçi ve dışa açık, aynı zamanda yurtiçi sanayii haksız rekabetten koruyan bir ekonomik yapı ve daha dengeli bir ticaret yapısı ticaret politikamızın başlıca hedefi olmaktadır. Nitekim, AB'ne üye olma hedefimize paralel olarak, Dış Ticaret Müsteşarlığı uzun bir süredir ticaretimizde bulunan yapısal sorunları gidermek amacıyla yönlendirme stratejileri için harekete geçmiştir. Bunlardan en önemlileri arasında "komşu ve çevre ülkeler stratejisi" ve daha sonra geliştirilen "uzak doğu politikası" gelmektedir.

Öte yandan, coğrafi olarak yakınlığımız nedeni ile geçmişten gelen ticaret ilişkilerimizde ticaretimizin yaklaşık yarısını oluşturan AB'nden de kopamayacağımız zorunluluğunu doğurmaktadır. Bununla birlikte, ticarette tek pazarda sıkışıp kalmadan ülke ve bölge çeşitlendirmesine gidilerek ihracat stratejimizin bağımsız olmasını sağlamak için çalışmalara devam edilmektedir. Bu itibarla, Türk Cumhuriyetleri, Arap ülkeleri, Afrika ülkeleri Birleşik Devletler Topluluğu ve Uzak Doğu ülkeleri Ülkemizin değerlendirdiği alternatifler arasında gelmektedir.

Gümrük Birliği, Türkiye'nin ticari ve hukuki altyapısının uluslararası standartlara çıkarılmasına yardımcı olmuştur. Bu nedenle önemli bir ticaret ortağımız olması dolayısıyla AB ile ilişkilerde bulunulmaya devam edilecek olup gelişmiş bir bölgesel model olarak AB'nin örnek alınması kapsamında, Türkiye'nin ekonomisini ve dış ticaretini ileriye taşıyacak AB uygulamalarının benimsenmesine devam edilecektir.

Diğer taraftan, Avrupa Birliği tarafından desteklenen MEDA-TKAD Projesi kapsamında yapılan bir çalışmaya göre Ülkemizde 3.000'e yakın sayıda "Uygunluk Değerlendirme Kuruluşu" bulunduğu tespit edilmiştir.

Ülkemizde şu anda yetkili kuruluşlar tarafından ilgili AB mevzuatına karşılık gelen Yönetmelikleri yürürlüğe giren 12 değişik sektör için (örneğin; basit basınçlı kaplar, basınçlı ekipman, taşınabilir basınçlı ekipman, sıcak su kazanları, gaz yakan cihazlar, kişisel koruyucu ekipman, gezi amaçlı tekneler, otomatik olmayan tartı aletleri, oyuncaklar, tıbbi cihazlar, yapı malzemeleri, asansörler) Komisyona bildirilmiş 3 adet onaylanmış kuruluş adayı bulunmaktadır. Komisyon tarafından söz konusu adayların yeterliğinin ve ilgili sektördeki mevzuat uyumunun değerlendirilmesi süreci devam etmekte olup bu sürecin 2006 yılı içinde sonuçlanması beklenmektedir.

Ayrıca, değişik sektörlerde onaylanmış kuruluş adayı olarak 10 adet firma daha hazırlık yapmaktadır. Bu sayının yeterli olup olmayacağını ise piyasa koşulları, başka bir ifadeyle ilgili sektördeki üretici firma sayısı ve uygunluk değerlendirme kuruluşlarımızın ilgisi gibi faktörler belirleyecektir.

Öte yandan, onaylanmış kuruluşlara ilişkin aşağıdaki hususların da dikkate alınmasında fayda görülmektedir:

- Yeni Yaklaşım Mevzuatının uygulanmaya başladığı 1985 yılından bu yana AB pazarına ihracat yapmakta olan firmalarımız ürünlerine "CE İşareti" iliştirebilmek için zaten AB'nin Onaylanmış Kuruluşlarına başvurmak zorunda olup teknik mevzuat uyumu bu firmalar için ilave bir yük getirmemektedir.

- Yeni Yaklaşım Mevzuatı kapsamı tüm sektörler için üçüncü taraf uygunluk değerlendirme işlemi, başka bir ifadeyle bir onaylanmış kuruluşa başvurma zorunluluğu bulunmamaktadır (örneğin; alçak gerilim cihazlarının tamamı, makinelerin yüzde 90-95'i için üreticinin, onaylanmış kuruluşa gitmeden, kendisi belgelendirme ve işaretleme yapma imkanına sahiptir).

- Özellikle üretimi az veya hiç olmayan sektörlerde Onaylanmış Kuruluşların teşkil edilmesinin ekonomik ve rasyonel olmayacağı bilinmektedir. Ayrıca, Onaylanmış Kuruluş atama yetkisine AB dışında sadece Türkiye sahip olup her iki tarafın atadığı kuruluşların verdiği belgelerin karşılıklı tanınması gerekmektedir. Ülkemizde Onaylanmış Kuruluş atamasının rasyonel olmadığı alanlarda AB'de yerleşik kuruluşlardan yararlanılması mümkün olduğu gibi, ihdas edilecek test ve belgelendirme kuruluşlarının AB pazarına hizmet ihracı yapmak suretiyle istihdam ve döviz girişi sağlamaları imkanı da bulunmaktadır.

Teknik mevzuat açısından ilgili bakanlıkların Ülkemizde yerleşik olmayan başka bir ülkenin onaylanmış kuruluşları üzerinde herhangi bir yaptırım yetkisi bulunmamaktadır. Ancak onaylanmış kuruluşların faaliyetleri ile ilgili yaşanan uygunsuzluklar Avrupa Komisyonu nezdinde çözülmektedir. AB içinde de ülkelerin bir diğer ülkenin onaylanmış kuruluşları üzerinde teknik mevzuat bakımından bir tasarruf veya yaptırım yetkisi bulunmayıp, sorunlar aynı şekilde Avrupa Komisyonu aracılığıyla çözümlenmektedir. Avrupa Komisyonu'nun onaylanmış kuruluşların görevlendirmelerini iptal etme yetkisi bulunmaktadır.

Diğer taraftan, AB'de yerleşik belgelendirme kuruluşlarına yerli üreticilerin test ve belgelendirme faaliyetleri için ödediği meblağın tespitine ilişkin bilimsel veriler bulunmamakla birlikte, kamuoyuna yansıyan rakamların gerçek rakamın çok üzerinde olduğu düşünülmektedir. Başta yatırım ortamının iyileştirilmesi, sanayiimizin ihtiyaçları, mevcut denetim sisteminin bilinen yetersizliklerinin yanı sıra, AB mevzuatına uyum çalışmaları, DTÖ ve Gümrük Birliği'nden doğan taahhütlerimiz de dikkate alınarak, ithalat denetim sisteminde çağdaş ve sonuçları itibariyle Ülkemiz sanayiinin yatırım ve üretim kabiliyetini artıracak bazı değişiklikler yapmak kaçınılmaz olmuştur.

Bu kapsamda, ithalatta zorunlu standart denetimine tabi ürünlerle ilgili Dış Ticarette Standardizasyon Tebliği'nde, AB ithalat denetim sisteminin uyumlaştırılmasının pratik manada ilk ayağını oluşturmak üzere zorunlu standart denetimine tabi ürün sayısı kapsamlı bir şekilde azaltılmıştır. Bu değişikliğin gerekçelerinden başlıcaları aşağıda sunulmaktadır.

- Denetimlerin sadece ithalat aşamasında yapılması güvensiz ve kalitesiz ürünlerin piyasaya girişini engellemede yetersiz kalmaktadır. İthalat denetimlerinin, gelişmiş ülkelerde olduğu gibi ağırlıklı olarak piyasada yapılması, sadece problemli ve riskli ürünlerin sınırda kontrole tabi tutulması gerekmektedir.

- Ülkemizde uygulanan zorunlu standartlar Gümrük Birliği'ne aykırılık teşkil etmekte ve Gümrük Birliği'nden doğan AB nezdindeki haklarımızın kullanımını geciktirmektedir.

- Piyasaya güvenli ürünlerin arzı için ürün güvenliği kurallarını düzenleyen AB direktifleri gibi teknik mevzuatın uygulanması gerekmektedir. Genellikle şekil, boy gibi performans özelliklerini düzenlemekte olan standartlar ise ihtiyari olup asgari güvenlik koşullarının sağlanması için yeterli değildir.

- Zorunlu standart uygulaması, başta AB nezdinde Onaylanmış Kuruluşlarımızın atanması ve TSE'nin AB standardizasyon kuruluşları olan CEN ve CENELEC'e üyeliğinin önünde ciddi bir

engel oluşturmaktadır. Nitekim TSE, yakın zamanda ilgili kamu kuruluşlarına gönderdiği bir yazıda CEN ve CENELEC üyeliğinde nihai aşamanın geçilebilmesi için zorunlu standart uygulamasına son verilmesini talep etmiştir.

- AB mevzuatına uyum sağlanan alanlarda zorunlu standart uygulamaları Dünya Ticaret Örgütü ve iç hukuk kurallarına da aykırılık teşkil etmektedir.

Bu çerçevede, TSE denetimine tabi ürünlerle ilgili 2006/1 sayılı DTS Tebliği kapsamındaki ithalatta zorunlu standart denetimine tabi ürünler listesi %60 oranında azaltılmıştır. Listeden çıkarılan ürünlerin çoğu için bir AB mevzuatı mevcut olup bu mevzuat Yönetmelik olarak iç hukukumuza kazandırılmış durumdadır.

Bununla birlikte, AB mevzuatı ile uyumlaştırılmış iç mevzuatı bulunan ürünlerde ithalat denetimleri kaldırılmamakta, bunun yerine, riskli ürünlere yönelik olarak işlemlerin daha hızlı, etkin ve şeffaf bir şekilde yapılması için çağdaş bir sistem oluşturulmaktadır. Kamu kaynakları, risk taşımayan malların denetimine değil, riskli ve kritik malların denetimine tahsis edilecektir. Bu amaçla, denetimleri kayıt altına alarak ürünleri iç piyasada da izleme imkanı sağlayan on-line bir veri tabanı uygulamaya konulmuş, sektörler itibarıyla yeni sisteme geçiş takvimi belirlenmiştir. Bu kapsamda, kozmetik, deterjanlar, kişisel koruyucu donanımlar, oyuncaklar gibi ürünlere ilişkin AB mevzuatının ulusal mevzuat olarak yayımlamasını müteakip, bu alanlara karşılık gelen zorunlu standartlar yerine AB direktiflerinin gerektirdiği yeni denetim sistemleri uygulanmaya başlanmıştır.

Ayrıca, yeni sistemde, ithal olsun yerli olsun bütün ürünler, Ürünlerin Piyasa Gözetimi ve Denetimine Dair Yönetmelik (17 Ocak 2002 tarihli ve 24643 sayılı R.G.) kapsamında iç piyasada yetkili kuruluşlar tarafından gerçekleştirilecek, ithalat denetimleri ise risk analizi prensibine dayalı olarak ürün/ithalatçı temelinde yapılacaktır. Dolayısıyla, ithalat aşamasında her ürün değil sadece ürün/ithalatçı bağlamında risk oluşturma ihtimali bulunan ürünler denetlenecek, iç piyasada ise düzenli ve rasgele denetimler yapılacaktır.

Bu kapsamda, 4703 sayılı Ürünlere İlişkin Teknik Mevzuatın Hazırlanması ve Uygulanmasına Dair Kanun'a (11 Temmuz 2001 tarihli ve 24459 sayılı R.G.) göre, yerli ve ithal bütün ürünlerin ilgili mevzuatına uygun olması, mevzuatı olmayan ürünlerin dahi temel gerekleri (asgari sağlık, emniyet ve çevrenin korunması, tüketicinin doğru bilgilendirilmesi) karşılaması zorunludur ve bundan üretici veya ithalatçı sorumludur. Mevzuatına uygun olmadığı tespit edilen ürünlere söz konusu Kanunda yer alan müeyyidelerin uygulanması gerekmektedir.

Anılan Kanun uyarınca, Türk tüketicileri ve kullanıcılarına mevzuatına uygun ve güvenli ürünlerin ulaşmasını sağlamak üzere piyasa gözetimi ve denetiminin ilgili kamu kurum ve kuruluşlarınca yapılması öngörülmüştür. Söz konusu kurum ve kuruluşlar piyasa gözetimi ve denetimi faaliyetlerini merkez ve taşra teşkilatında yer alan denetim birimleri aracılığıyla yerine getirmektedir.

Piyasa gözetimi ve denetimi konusunda yetkili kuruluşlar arasında işbirliğinin sağlanması, karşılaşılan sorunların giderilmesi amacıyla çözüm önerilerinin üretilmesi ve ürünlere ilişkin teknik mevzuatın yetkili kuruluşlarca hazırlanmasını ve uygulanmasını izlemek amacıyla Ürünlerin Piyasa Gözetimi ve Denetimine Dair Yönetmeliğin 12-15'inci maddeleri uyarınca Piyasa Gözetimi ve Denetimi Koordinasyon Kurulu (PGDKK) oluşturulmuştur. Yetkili kuruluşların birer daimi temsilcisinden teşekkül eden Kurulun başkanlığı ve sekretarya hizmetleri Dış Ticaret Müsteşarlığı tarafından yürütülmektedir. Kurul dört ayda bir toplanmakta ve gerekli hallerde olağanüstü toplantıya çağırabilmektedir.

Gerek anılan Kurul toplantılarında gerekse 20-24 Şubat 2006 tarihleri arasında Brüksel'de yapılan "Malların Serbest Dolaşımı" başlığındaki ayrıntılı tarama toplantılarında piyasa gözetimi ve denetim faaliyetlerinin 4703 sayılı Kanun uyarınca 2001 yılından bu yana ilgili kamu kuruluşlarının

hukuki sorumluluğu olduğu ve bu denetimlerin yerine getirildiği söz konusu kuruluşlarca belirtilmiştir.

Öte yandan, ISO, TSE Belgesi gibi kalite işaret veya belgeleri, ürünlerin kaliteli olduklarının bir göstergesi olup rakiplerinden farklı olmak isteyen veya tüketici nezdinde daha üst sıralarda yer almak isteyen bütün firmalar tarafından tercih edilebilmektedir. Bu nedenle, örneğin Avrupa Birliği'nde standartlar ihtiyari, tüketicilere ve kullanıcılara en üst düzeyde koruma sağlayan CE işareti gibi hususları gerektiren AB ürün mevzuatları ise zorunlu olarak uygulanmaktadır. İlgili kamu kuruluşlarımız da söz konusu ürün mevzuatlarını birkaç istisna dışında ulusal mevzuat olarak yürürlüğe koymuş olup piyasaya arz edilecek yerli ve ithal tüm ürünler için CE işareti Ülkemizde zorunlu hale getirilmiştir. Nitekim, zorunlu standartların yerli üreticileri koruma amacıyla bir dış ticaret politika aracı olarak kullanılmaması hususu Ülkemizin de taraf olduğu DTÖ-Ticarette Teknik Engellerin Önlenmesi Anlaşmasınca hüküm altına alınmıştır.

Ayrıca, Türkiye ile AB arasındaki Gümrük Birliği'nin "malların serbest dolaşımı" prensibine uygun olarak düzenlenmemiş alanda yer alan Türk ürünlerinin zorunlu standart gibi herhangi bir denetim engeliyle karşılaşmaksızın AB pazarına girmesi öngörülmekte ve bu husus Avrupa Komisyonu'nun Kararı ile teyit edilmiş bulunmaktadır. Bu nedenle, AB ve diğer üçüncü ülkelere yönelik zorunlu standart uygulamasına devam edilmesi, Türk ihracatçılarına benzer denetimlerin uygulanması ve dolayısıyla ihracatın önüne engel çıkarılması tehdidini de beraberinde getirmektedir.